

FİNANSMAN FONU VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Fikret OTLU*

Özet: Finansman fonu uygulamasıyla; Kurum kazancının belli bir kısmı vergilendirilmemekte ve dolayısıyla işletmelere maliyetsiz bir kaynak yaratma imkanı tanınmaktadır. Günümüzde işletmelerin yatırımlarını finanse edebilmek için kaynak yaratma imkanlarının sınırlı olduğu ve yabancı kaynak maliyetlerinin çok yüksek olduğu gözönüne alındığında böyle bir uygulamanın önemi yadsınamaz. Uygulamanın temel amacı; işletmelere faizsiz fonlar sağlanarak mevcut yatırımların hızlandırılması, yeni yatırımlara girişilmesi ve bu yolla ülkenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunulmasıdır. Bu çalışmada; önemi ve amacı yukarıda belirtilen finansman fonu uygulamasının teknik yönü ve uygulamadan kaynaklanan problemler açıklanmıştır. Bunun için önce finansman fonu ayrılabilmenin şartları ve sınırları üzerinde durulmuş, fonun ayrılması bir örnek ile açıklanmış ve fonun kullanılması ile ertesi yıl vergilendirilmesi konularına açıklık getirilmiştir. Ayrıca ayrılan finansman fonunun kâr dağıtımını karşısındaki durumuna değinilmiştir. Son bölümde finansman fonu uygulamasının bütün safhalarında yapılması gerekli muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

I. Genel Açıklama

Finansman Fonu; Vergi Hukukumuzda, 24.12.1980 tarihinde çıkarılan 2362 sayılı kanunun 7. maddesiyle 3422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na mükerrer 8. madde olarak eklenen madde ile girmiştir. Finansman fonu uygulamasıyla kurum kazancının belli bir kısmı vergilendirilmemekte ve dolayısıyla işletmelere faizsiz bir kaynak yaratma imkanı tanınmaktadır. Böyle bir uygulamanın temel amacı; işletmelere faizsiz fonlar sağlanarak mevcut yatırımların hızlandırılması, yeni yatırımlara girişilmesi ve bu yolla ülkenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunulmasıdır.

Finansman fonu uygulaması, kurumlara tanınan bir muafiyet ya da bir istisna uygulaması olmayıp kurum kazancının belli bir kısmının belli bir süreyle vergilendirilmesinin ertelenmesine yönelik bir düzenlemedir (HDTM; 3/2. Tebliğ). Fonun oluşturulması, hesaplanıp da ödenmesi ertelenen bir vergi ile olmayıp, kurum kazancının belli bir kısmının vergilendirilmeyip, vergilendirmenin ertelenmesi suretiyle sağlanmaktadır (Doğrusöz; 88,50). Dolayısıyla finansman fonu bir kısım kurum kazancı ve bu kazançta isabet eden vergi, fon ve diğer kesintilerin toplamından oluşmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü.

Finansman fonu; 1963 yılında 202 sayılı kanunla vergi sistemimize girmiş bulunan Yatırım İndirimi istisnasını tamamlayan bir niteliğe sahiptir. Şöyleki, yatırım indirimi ancak yatırım yapıldıktan sonra vergi istisnası yoluyla yatırımcıya bir finansman rahatlığı sağlayabildiği halde, finansman fonu ayrılması halinde, bu rahatlık daha yatırımın yapıldığı sırada sağlanabilmektedir (Uğur; 1993,13).

II. Finansman Fonu Ayırmanın Şartları

1. Finansman Fonu'nu Sadece Sermaye Şirketleri ve Kooperatifler ayırabilmektedir. Sermaye şirketleri ve kooperatifler dışındaki diğer Kurumlar Vergisi mükellefleri ve Gelir Vergisi Mükellefleri bu haktan yararlanamamaktadırlar. Bir başka ifade ile, dernek veya vakıfların iktisadi işletmeleri, kamu iktisadi teşebbüsleri, ve iş ortaklıkları finansman fonu ayırma hakkına sahip değildir.

2. Finansman fonu ayıracak kurumun yatırım indiriminden yararlanan bir yatırımının bulunması gerekmektedir. Kanun Finansman fonunu tanımlarken, *"... kurumların yaptıkları ve yatırım indiriminden faydalanabilecekleri yatırımlarının finansmanında kullanılmak üzere..."* ifadesini kullandığından finansman fonundan yararlanacak kurumların, yatırım indiriminden faydalanan bir yatırımının bulunması gerekmektedir. Yatırım indiriminden yararlanmanın temel şartı ise "Yatırım Teşvik Belgesi"nin bulunmasıdır. Yatırım teşvik Belgesi; yatırımın karakteristik değerlerini ihtiva eden, bu değer ve tespit edilen şartlara uygun olarak yatırımın gerçekleştirilmesi halinde üzerinde yazılı bulunan teşviklerden istifade imkanı sağlayan, kalkınma planına uygun ve ülke ekonomisi için faydalı olduğu Hazine Müsteşarlığı tarafından kabul edilen yatırımlar için yatırımcılara verilen bir belge olup (HDTM; III/1) bu belgenin alınabilmesi için kurumların Bakanlar Kurulunca belirlenen hadlerde sabit yatırım tutarını gerçekleştirmiş olması gerekmektedir (BKK; 1995, 95/6569).

Finansman fonu ile ilgili kanun maddesinde finansman fonundan yararlanmak için direk olarak yatırım teşvik belgesinin bulunmasından bahsedilmemekte ancak finansman fonundan yararlanmak için kurumun yatırım indiriminden faydalanan yatırımının bulunması şartından bahsedildiğinden ve pratikte ise yatırım indiriminden yararlanmanın temel şartı Hazine Müsteşarlığı'ndan Teşvik Belgesinin alınmasına bağlı olduğundan dolayı olarak finansman fonundan faydalanabilmek için Kurumların Yatırım Teşvik Belgesine sahip olması gerekmektedir.

4108 Sayılı Kanunla; yatırım indirimi ile ilgili konularda yapılan yeni düzenlemelerden sonra yatırım teşvik belgesi olmaksızın yapılacak yatırımlar için de yatırım indiriminden faydalanma imkanı getirilmiş ancak III/1 nolu tebliğde belirtilen teşvik belgesi ile ilgili hüküm yürürlükten kaldırılmadığı için finansman fonu ayırabilmek için teşvik belgesine sahip olma şartı devam etmektedir.

3. Kurumlar Vergisi Kanununa 2362 sayılı kanunla eklenen mükerrer 8. maddede yer alan "... yatırım indirimi belgesinde bu yatırım için öngörülen süre ile sınırlı kalmak kaydıyla..." ibaresinde finansman fonu ayırma süresinin yatırım için öngörülen süre ile sınırlı olduğu vurgulanmıştır. Bu madde hükmüne göre finansman fonu ancak yatırımın başlaması ile ayrılmaya başlanır. Ancak finansman fonu teşvik belgesi yatırımlar için ayrılacağından finansman fonunun ayrılmaya başlanması teşvik belgesinin alınmasına bağlıdır. Bu itibarla yatırıma başlanacağı yılın öncesinde yatırım teşvik belgesi alınmış ise ilk yılın yatırımlarının finansmanında kullanılmak üzere bir önceki yılın safi kurum kazancından finansman fonu ayrılacaktır.

Ancak, yatırımın tamamlandığı yıl için, önceki yılın kazancından finansman fonu ayrılmış olacağından son yılın safi kurum kazancından finansman fonu ayrılamayacaktır. Çünkü bir önceki yılın kurum kazancından ayrılan finansman fonu sonraki yılın yatırımlarında kullanılacağı için son yılın safi kurum kazancından finansman fonu ayrılamayacaktır.

III. Fonun Hesaplanması (Ayrılması)

Sözü edilen kanuna göre; ayrılacak finansman fonu kurumlar vergisi matrahının % 25'ini aşamayacaktır. Kanunda sözü edilen "kurumlar Vergisi matrahı" ifadesinden o yıl ayrılan finansman fonunun düşülmesinden sonra kalan tutarın anlaşılması gerekmektedir (K.V. Tebliği; 50).

Bilindiği gibi, Safi Kurum Kazancı, Kurumlar Vergisi Kanununun 13. maddesine göre belirlenmekte olup bu maddeye göre ise safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 38. maddesinde belirtilen ticari kazanç hakkındaki hükümlerin uygulayacağı belirtilmiştir. Bu madde hükümlerine göre belirlenen kâra, Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler eklenerek İndirim ve İstisnalardan Önceki Kurum Kazancına ulaşılmakta ve indirim ve istisnalardan önceki kurum kazancına indirim ve istisnalar uygulanarak kurumlar vergisi matrahına ulaşılmaktadır. Finansman fonu ayıracak kurumlar için yukarıda sayılan esaslara göre bulunan kurumlar vergisi matrahı, aslında finansman fonu

matrahı olup bu fonun ayrılmasından sonra kalan kurum kazancı, kurumlar vergisi matrahını oluşturmaktadır. Sözü edilen madde hükmüne göre cari yıl ayrılan finansman fonu kurumlar vergisi matrahının %25'ini aşamayacağı için finansman fonu matrahına %20 oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutar kurumlar vergisi matrahının %25'ine tekabül etmekte ve böylece bu madde hükmü yerine getirilmektedir.

Kurumun Asgari Kurumlar Vergisi ödemesi durumunda finansman fonunun hesaplanması için, kurumun indirim ve istisnalardan önceki kurum kazancından; kurumlar vergisi kanununun asgari kurumlar vergisine ilişkin mükerrer 25 inci maddesinde, asgari kurumlar vergisinin hesabında kurumlar vergisinden muaf veya müstesna tutulan kazançlar indirildikten sonra finansman fonu matrahına ulaşılacak ve bu tutardan yine % 20 oranında finansman fonu ayrıldıktan sonra asgari kurumlar vergisi matrahına ulaşılacaktır.

Örnek: Fonun Hesaplanması

ABC Anonim şirketinin 1996 hesap dönemi ile ilgili bilgileri aşağıdaki gibidir.

Ticari Kâr	18.000.000.000
Kanunen kabul edilmeyen giderler	4.500.000.000
İştirak gelirleri	4.000.000.000
Yatırım indirimi istisnası	2.000.000.000
Turizm gelirleri istisnası	4.000.000.000

1. %25 oranlı Kurumlar Vergisi ve Finansman fonunun hesaplanması

Ticari kâr	18.000.000.000
İLAVELER	4.500.000.000
1.Kanunen Kabul Edilmeyen Gid.	4.500.000.000
İND. ve İST. ÖNCEKİ KURUM KAZANCI	22.500.000.000
İNDİRİMLER (-)	10.000.000.000
1.İştirak gelirleri	4.000.000.000
2.Yatırım indirimi istisnası	2.000.000.000
3.Turizm gelirli istisnası	4.000.000.000

FİNANSMAN FONU MATRAHI*	12.500.000.000
Finansman fonu (-) (12.500.000.000x0.20)	2.500.000.000
KURUMLAR VERGİSİ MATRAHI	10.000.000.000
Kurumlar vergisi (10.000.000x0.25)	2.500.000.000

2.Asgari Kurumlar Vergisi ve Finansman Fonunun Hasaplanması:

İnd. ve İst. Önceki Kurum Kazancı	22.500.000.000
İNDİRİMLER (-)	6.000.000.000
1.İştirak Gelirleri	4.000.000.000
2.Yatırım indirimi istisnası**	2.000.000.000
Finansman fonu matrahı	16.500.000.000
Finansman fonu (-) (16.500.000.000x0.20)	3.300.000.000
Asgari Kurumlar Vergisi Matrahı	13.200.000.000
Asgari Kurumlar Vergisi (13.200.000.000 x0.20)	2.640.000.000

Örnekten anlaşılacağı gibi kurum; % 20 oranlı asgari kurumlar vergisinin %25 oranlı kurumlar vergisinden fazla olması nedeniyle 2.640.000.000 TL. asgari kurumlar vergisi ödeyecek ve asgari kurumlar vergisi matrahı olan 13.200.000.000 TL. üzerinden finansman fonu ayıracaktır. Ayrılabilir finansman fonu miktarı, kurumlar vergisi matrahının % 25'inden fazla olamayacaktır. Örnekte hesaplanan finansman fonu tutarı 3.300.000.000 TL olup (16.500.000.000x0.20) bu miktar aynı zamanda asgari kurumların vergisi matrahının (13.200.000.000TL.) % 25'ine tekabül etmektedir.(13.200.000.000x0.25)= 3.300.000.000 TL.

Ancak; ayrılan finansman fonu tutarı, yapılacak yatırım tutarını da aşamayacaktır. Örneğin, kurumun henüz tamamlayamadığı kalan yatırım tutarı

* Lalik Ömer, Şirketler Muhasebesi, Ankara 1985, s.205 bu matraha "Finansman Fonundan Önceki Matrah" da denilmektedir.

** Yatırım indirimi, Kurumlar Vergisi Kanununun 3846 Sayılı Kanunla değiştirilen 25. maddesinin 2. fıkrasına göre % 20 oranlı asgari Kurumlar Vergisi matrahına dahilken 25.5.1995. tarih ve 4108 sayılı Kanunun 31. maddesi ile K.V. Kanunun 25. maddesinin 2. fıkrası değiştirilerek yatırım indirimi %20 oranlı asgari kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

2.500.000.000.000 TL olsaydı, kurum finansman fonu olarak en fazla 2.500.000.000 TL ayırabilecekti.

IV. Finansman Fonu'nun Gelir Vergisi Tevkifatı Karşısındaki Durumu

Cari yılın safi kurum kazancından ayrılan finansman fonu, diğer indirim ve istisnalar gibi mutlak bir indirim veya istisna olmayıp sadece bir hesap döneminde vergilendirmenin ertelenmesine yönelik geçici bir düzenleme (Ayanoğlu; 1996,61) olduğundan Gelir Vergisi Kanunu'nun 34. maddesinin 6 numaralı bendinin (b) alt bendine göre G.V. tevkifatına tabi tutulmaması gerekir. Zaten, bir önceki yılın kurum kazancından finansman fonu olarak ayrılan tutar bir sonraki yılın safi kurum kazancına ekleneceğinden bir sonraki yılın G.V. tevkifatına tabi olacaktır. Nitekim; Maliye Bakanlığı 59 nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde; Finansman Fonunun ayrıldığı yılı takip eden yılın kurum kazancına dahil edileceğinden ayrıldığı yılda G.V. Kesintisine tabi tutulmayacağını açıklığa kavuşturmuştur.

V. Ayrılacak Finansman Fonu'nun Üst Sınırı

Fon olarak ayrılacak tutar Kurumlar Vergisi matrahının %25'inden fazla olamayacağı gibi yapılacak yatırım tutarından da fazla olamayacaktır. Ancak birden fazla yıla sirayet eden yatırımlar için, herhangi bir yıl finansman fonu ayrılırken, ayrılacak fon tutarı, fonun ayrıldığı yılı takibeden yıl için planlanan yatırım tutarını değil kalan toplam yatırım tutarını aşamayacaktır. Konuyla ilgili 20 nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde (KV. Tebliği;50) yatırım tutarının her yıl için ayrı ayrı değerlendirileceği ve ayrılacak fon tutarının tamamlanmamış yatırım tutarına göre tayin edileceği belirlenmiştir.

Örneğin; bir anonim şirket yapacağı 100 milyar liralık yatırımı için 1996 yılında yatırım teşvik belgesini almış ve bu yatırımın, 50 milyar liralık kısmını 1997 yılında, 30 milyar liralık kısmını 1998 yılında ve kalan 20 milyar liralık kısmını ise 1999 yılında tamamlamayı planlamıştır. Buna göre şirket, 1996 yılı kurum kazancından (kurum kazancının müsait olması durumunda) 100 milyar lira finansman fonu ayırabilecektir. Görüleceği gibi herhangi bir yılın kazancından ayrılacak finansman fonu tutarı, takibeden yıl için planlanan yatırım tutarı kadar değil, toplam yatırım tutarı kadar olmaktadır. Şirketin 97 yılında yatırımın 40 milyar liralık kısmını tamamladığını kabul ederse, 1997 yılı safi kurum kazancından, yatırımın tamamlanamayan kısmı olan 60 milyar lira tutarında finansman fonu ayırabilecektir. 98 yılında ise,

yatırımın 50 milyar liralık kısmının daha tamamlandığını düşünürsek 98 yılı kurum kazancından bu defa kalan yatırım tutarı olan 10 milyar lira tutarında finansman fonu ayrılabilir. Yatırımın 1999 yılında tamamlanması nedeniyle sonraki yıllar için yatırım teşvik belgesinin süresinin uzatılması şartıyla yukarıdaki hesaplamalar dahilinde finansman fonu ayrılabilir. Ancak her yıl için ayrılacak fon tutarının hesabında kurum kazancı müsait olsa bile o yılki Kurumlar Vergisi matrahının % 25'ini aşamayacağı hususu dikkate alınmalıdır.

Örnek incelendiği takdirde, yıllar itibariyle fon olarak ayrılan tutarın (96 yılı 100 milyar + 97 yılı 60 milyar + 98 yılı 10 milyar = 170 milyar) toplam yatırım tutarından (100 milyar) fazla olduğu görülecektir. Yatırım tutarının aşılması ilkesinin her yıl için ayrı ayrı değerlendirilmesi ve ayrılacak fon miktarının tamamlanmamış yatırım tutarına göre belirlenmesi, doğal olarak böyle bir sonucun çıkmasına neden olmaktadır.

VI. Fonun Kullanımı:

Maliye Bakanlığı, 20 nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile; ayrılan finansman fonunun, Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verildiği tarihe kadar T.C. Merkez Bankası'nda açılacak her an paraya çevrilebilir Devlet Tahvili hesabına yatırılması gerektiğini belirtmiştir. Yine aynı tebliğe göre söz konusu hesaptan yıl içerisinde yapılacak çekilişler, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından düzenlenecek olan çekiş belgesine dayanılarak yapılacak olup çekiliş miktarı yıl içerisinde fiilen gerçekleştirilen yatırım tutarı ile sınırlı olacaktır. Yıl içerisinde hesaptan yapılan çekilişlerin toplamı, fona yatırılan tutarın altında kalırsa (0 yıl için planlanan yatırım tutarı kadar yatırım yapılamaması nedeniyle) hesabın bakiyesi bir sonraki yıl fona yatırılacak tutarın hesaplanmasında dikkate alınacaktır.

Burada iki konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. İlk olarak; fondan çekilişin yapılabilmesi için yatırım harcamasının fiilen yapılmış olması gerekmektedir. Yani önce yatırımla ilgili harcama yapılacak ve daha sonra harcama belgelerine dayanılarak para çekilecektir. Kurum, bu durumda yatırımlarını finanse etmek için önce başka kaynaklardan finansman temin edecek daha sonra finansman fonunu kullanabilecektir. Böyle bir uygulama ise fonun amacına uygun olmayıp, fondan beklenen faydanın azalmasına neden olacaktır. Yapılacak yeni bir düzenlemeyle kurumlara; yatırım harcaması fiilen yapıldıktan sonra fondaki paranın çekilmesi imkanının tanınması yerine, fondaki paranın çekilerek yatırımı harcamasının yapılması ve harcama

belgelerinin merkez bankasına harcama yapıldıktan sonra ibraz edilmesi imkanı sağlanmalıdır.

İkinci konu ise; yıl içerisinde hesaptan yapılan çekilişlerin toplamının, fona yatırılan tutarın altında kalması halinde hesabın bakiyesinin, bir sonraki yıl fona yatırılacak tutarın hesaplanmasında dikkate alınacak olmasıdır. V. başlıkta verdiğimiz örneği hatırlarsak, bir anonim şirket 100 milyar liralık yatırım kararı almış ve bu yatırımın 50 milyar liralık kısmını 1997 yılında, 30 milyar liralık kısmını 1998 yılında ve 20 milyar liralık kısmını da 1999 yılında yapmayı planlamış idi. Buna göre şirket 1996 yılı kurum kazancından toplam yatırım tutarı olan 100 milyar liralık finansman fonu ayırmış ve bunu Merkez Bankasına yatırarak 1997 yılı içinde fonun 40 milyar liralık kısmını kullanmıştı. Kullanılmayan 60 milyar liralık fon ise, bir sonraki yıl fona yatırılacak tutarın hesabında dikkate alınmak üzere Merkez Bankasında kalacaktır. Daha sonra kurum 1997 yılı kurum kazancından kalan yatırım tutarı olan 60 milyar lira daha fon ayırmış idi.

Bu durumda; Merkez Bankasına yatırılacak tutarın hesaplanmasında geçen yıldan merkez Bankasında kalan 60 milyar lira dikkate alınacak ve 1997 yılı kurum kazancından finansman fonu olarak ayrılan 60 milyar lira (fonda bu kadar paranın bulunması nedeniyle) fona yatırılmayacaktır. Böyle bir uygulama sonucunda Kurum 1997 yılı kurum kazancından 60 milyar lira finansman fonu ayıracak ancak, Merkez Bankasına hiç para yatırmayacaktır. Böyle bir uygulama ilk bakışta teorik olarak bir probleme sebep oluyor gibi görünse de pratikte hiç de öyle olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü, 1996 yılı kurum kazancından ayrılıp merkez bankasına yatırılan ancak planlanan yatırımın gerçekleştirilememesi üzerine Merkez Bankası'ndan geri çekilenüeyen 60 milyar liranın çekilip, 97 yılı kurum kazancından ayrılan 60 milyar liralık fonun Merkez Bankası'na yatırılması aynı şey olduğundan herhangi bir probleme sebep olmamaktadır. Ancak bu durumun muhasebe kayıtlarında dikkate alınması gerekmektedir.

VII. Fon Harcamalarının Kapsamı

Merkez Bankasından yapılacak çekilişler için, harcama belgelerinin yatırım indiriminden yararlanabilir harcamalarla ilgili olması gerekmektedir. Yatırımla ilgili avans ödemeleri, yatırım harcamalarıyla ilgili katma değer vergileri, işletme ile ilgili işçi ve personel giderleri finansman fonunun kullanımı açısından harcama olarak kabul edilmemektedir. İthalat yoluyla yapılan yatırımı harcamaları için fiilen ithalatın yapılmış olması gerekli olup

ithalat sırasında yapılan bütün harcamalar ve daha sonradan yapılan nakliye, sigorta, montaj v.b. gibi harcamalar sözkonusu malın maliyetine dahil edileceğinden fonun kullanımında harcama olarak kabul edilmektedir.

Fona yıl içerisinde yatırılan ve aynı yıl içinde harcaması yapılmış olup da müracaat edilememesi nedeniyle fondan çekilemeyen miktarlar, harcamaların ilgili yıla ait olduğunun belgelenmesi şartıyla ertesi yılın sonuna kadar çekilebilmektedir. Ayrıca fona yatırılan paranın, harcamanın yapılmaması nedeniyle çekilmemesi durumunda, yine teşvik belgesindeki süre içerisinde olmak kaydıyla daha sonraki yıllara ait harcamalara istinaden çekilmesi mümkündür. Ancak, teşvik belgesindeki süre içerisinde çekilemeyen tutarlar ise hazineye gelir kaydedilmektedir.

VIII. Finansman Fonu Olarak Ayrılan Tutarın Ertesi Yıl Vergilendirilmesi

Sözkonusu kanunda, bir önceki yıl safi kurum kazancından finansman fonu olarak ayrılan tutarın, hesap dönemi sonunda safi kurum kazancına eklenmesi öngörülmüş bulunmaktadır. Böylece, önceki yıl finansman fonu olarak ayrılıp vergilendirilmesi ertelenen bu tutar, ertesi yılın hesap dönemi sonunda safi kurum kazancına eklenmek suretiyle kurum kazancıyla birlikte vergilendirilmektedir. Ekleminin yapıldığı yılın kazancından da finansman fonu ayrılması söz konusu olursa, fonun matrahını oluşturan tutar içerisinde önceki yıl ayrılan finansman fonu tutarı da yer alacak ve bu şekilde finansman fonu üzerinden de fon ayrılması mümkün olacaktır.

Ancak böyle bir uygulama sonucunda birisi mükellefin aleyhine, diğeri ise lehine olmak üzere iki değişik durumla karşılaşabilmektedir. Şöyleki, fonun ayrıldığı yılda kurum, %20 oranlı asgari kurumlar vergisi ödeyecek olup da fon ayırmış ise ilavenin yapıldığı yılda %25 oranlı kurumlar vergisi ödemek zorunda kalır ise bu takdirde, % 20 oranı üzerinden vergilendirilmesi 1 yıl ertelenen fon tutarı ertesi yıl % 25 oranında vergilendirilmiş olmaktadır. Dolayısıyla kurumlar finansman fonu olarak ayırdıkları tutar üzerinden ertesi yıl %5 daha fazla oranda vergi ödemek zorunda kalabilirler ki bu da mükellefin aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İkinci bir durumda ise bu anlattıklarımızın tam tersine ve mükellefin lehine bir sonuçla da karşılaşılabilir. Örneğin finansman fonunun ayrıldığı yıl %25 oranlı kurumlar vergisi ödeyen bir kurum ilavenin yapıldığı yıl % 20 oranlı kurumlar vergisi öderse, % 5 oranla daha az bir vergi ödeyecektir. Halbuki vergilendirmenin ertelenmesi amacına uygun olarak böyle bir sonuçla karşılaşmamak için

finansman fonu olarak ayrılan tutarın, ayrıldığı yıl hangi oran üzerinden vergilendirilmesi ertelenmiş ise ilavenin yapıldığı yılda da aynı oran üzerinden vergilendirilmesinin gerçekleşmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca ilavenin yapıldığı yılda ilavenin yapılmasına rağmen kurum faaliyetlerinin zararlar sonuçlanması halinde ortada vergilendirilecek kazanç olmayacağı için bir önceki yıl finansman fonu olarak ayrılan tutarın da vergilendirilmesi söz konusu olmayacaktır. Çünkü, söz konusu kanunda "... bir önceki yıl finansman fonu olarak ayrılan tutar, hesap dönemi sonunda Safi Kurum kazancına eklenir..." denilmekte ve bunun mutlak bir surette vergilendirilmesinden söz edilmemektedir. Kurumun zarar ettiği yılda safi kurum kazancının (0) sıfır kabul edilerek, önceki yıl ayrılan finansman fonunun vergilendirilmesi (Aydın; 100/94) şeklindeki bir uygulama K.V. matrahının bulunmasına yol açacak ve bu matrah üzerinden yeniden finansman fonu ayrılması sorununu gündeme getirecektir.

IX. Finansman Fonunun Kar Dağıtımını Karşısındaki Durumu

Kurum kazancından finansman fonu ayırıp, fon olarak ayrılan kısmın vergilendirilmesini en azından 1 yıl süreyle erteleyen kurumların, ayırdıkları bu fonu kar dağıtımını sırasında dikkate alıp almayacakları konusunda kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak ayrılan fonun Merkez Bankasına yatırılması ve yatırım harcaması yapıldıkça çekilmesi gibi durumlar gözönüne alındığında, fonun, ayrıldığı yılın kar dağıtımında dikkate alınmayacağı sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle finansman fonu tutarının, kurum kârından tefrik edilmek suretiyle ayrıldığı yılın dağıtılabilir karının hesaplanmasında dikkate alınmaması gerekmektedir (Doğrusöz;88,57). Buna göre; S.P.K'na tabi anonim şirketlerde dağıtılabilir kar aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Dağıtılabilir kâr= Safi kar- (Kurumlar Vergisi+ Gelir

Vergisi Tevkifatı+ Fon

Payları+ I.tertip Yasal

Yedek+ Finansman fonu).

Safi kâr ise, Ticari bilanço kârından varsa geçmiş 5 yıla ait zararların çıkârılmasından sonra kalan kârdır.

Ayrıca I. tertip yasal yedek akçenin hesaplanmasında da finansman fonunun bir indirim olarak dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü, finansman fonu olarak ayrılan tutar hesap dönemi sonunda Safi kurum kazancına ilave edileceğinden, ilavenin yapıldığı yılda I. tertip yasal yedek akçe matrahına dahil olacaktır. Aksi bir uygulama ise fon olarak ayrılan tutar üzerinden 2 defa I. tertip yasal yedek akçe ayrılmasına neden olacaktır.

Finansman fonu olarak ayrılan tutar hesap dönemi sonunda safi kurum kazancına ilave edilecek ve böylece bir yıl süreyle hem vergilendirme hem de dağıtım dışı tutulan bu tutar ilavenin yapıldığı yılın kurum kazancı içerisinde hem vergilendirilecek ve hem de dağıtımına tabi tutulacaktır.

X. Fonun İhlali

Mükelleflerin fon ayırma şartlarına uymamaları da mümkündür. Başlangıçta şartları taşıdıkları halde sonradan bu şartların bozulması doğaldır. Ayrıca Finansman fonu uygulaması yatırım indirimine bağlı olarak düzenlendiğinden yatırım indirimi şartlarının birisinin bozulması dahi finansman fonunun ihlaline yol açacaktır. Kurumlar Vergisi kanununda şartların bozulması halinde ne gibi bir işlem yapılacağı belirtilmemiştir. Ancak V.U.K. 341. maddesine göre bu durumda vergi ziyayı meydana gelmiş olacaktır. Mükellefin ödevini yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi nedeniyle verginin zamanında tahakkuk ettirilmiş olması durumu ortaya çıkacak ve bunun sonucunda ceza uygulaması yapılacaktır (Kızılot, s.462).

XI. Finansman Fonunun Muhasebeleştirilmesi

A. Fon Ayrılması İle İlgili Muhasebe Kaydı

Dönem sonunda kurum kazancı üzerinden hesaplanan vergi ve benzeri yasal yükümlülükler için dönem kârı üzerinden karşılık ayrılıp, ayrılan karşılık tutarı 691-Vergi Ve Benzeri Yasal Yükümlülükler Kârsılıkları Hesabı'na alınmakta, kalan kâr ise 692- Dönem Net Kârı Hesabına aktarılmaktadır. 692 Dönem Net Kârı Hesabı ise 590- Dönem Net Kârı Hesabı'na aktarılmaktadır. Finansman fonu ise 590 Dönem Net Kârından ayrılıp, 549-Özel Fonlar Hesabına alınacaktır. Buna göre muhasebe kayıtları aşağıdaki şekilde olacaktır.

31.12		
690-Dön.K/Z Hesabı	XXXXXX	
691-Dön.Kârı vergi ve Ben.Yas.Yük.kâr.		XX
692-Dön.Net Kârı		XXX
31.12....		
692-Dönem Net Kârı	XXX	
590-Dön.Net Kârı		XXX
31.12		
590-Dön.Net.Kârı	X	
549-Özel Fonlar		X
549.50-Fin.Fonu		
Dönem net kârı üzerinden finansman fonu ayrılması		

B. Fon Tutarının Bankaya Yatırılması

Fon tutarının, T.C. Merkez Bankası'na açtırlacak her an paraya çevrilebilir Devlet Tahvili hesabına yatırılması gerekmektedir. Bu işlemin fonun ayrıldığı yılı izleyen yılın nisan ayı içerisinde ve kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesinden önce yapılması ve fon tutarının bankaya yatırıldığını gösteren belgenin kurumlar vergisi beyannamesine eklenmesi gerekmektedir. Buna ilişkin muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibi olacaktır.

..1.4..		
102-Bankalar		
102.02.T.C.Merk.Bank.	X	
102.02.02.Dev.Tah.Hes.		
100-Kasa		X.
Veya		
102-Bankalar		
Fon tutarının T.C.Merkez Bank. Yatırılması		
,		

C. Fondan Yapılacak Çekilişler

Fondan yıl içerisinde çekilişler yapıldıkça, yapılan yatırım harcamasının çeşidine göre ilgili hesap borçlandırılarak, T.C. Merkez Bankası hesabı alacaklandırılacaktır.

D. Fon Tutarının Kurum Kazancına Eklenmesi

Bir önceki yılın kurum kazancından ayrılan finansman fonu ertesi yılın hesap dönemi sonunda safi kurum kazancına aktarılacaktır. Buna göre gerekli muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

31.12		
549 Özel Fonlar	X	.
549.50-Finansman Fonu		
671-Önceki Dönem Gelir		X
Ve Kârları		
Geçen yılın finansman fonunun cari yılın kurum kazancına aktarılması		

Daha önceki bölümlerde anlatıldığı gibi, yıl içinde merkez bankasından yapılan çekilişler; planlanan yatırım harcamasının gerçekleştirilmemesi nedeniyle T.C.Merkez Bankası'na finansman fonu olarak yatırılan tutardan az olabilmektedir. Bu durumda hesabın bakiyesi, ertesi yıl fon olarak ayrılıp T.C. Merkez Bankası'na yatırılacak tutarın hesabında dikkate alınacaktır. Bu durumda, hesap dönemi sonunda, 671- Önceki Dönem Gelir ve Kârları hesabına aktarılacak tutar, yıl içinde T.C. Merkez Bankası'ndan yapılan toplam çekiliş tutarı olmayıp, finansman fonu olarak ayrılıp 549-Özel Fonlar Hesabı'nda kayıtlı olan tutar olacaktır. Ancak işletme ilerleyen yılda finansman fonu ayırır ise bu defa T.C. Merkez Bankası'na önceki yıldan devreden hesap bakiyesi kadar daha az bir parayı yatıracaktır.

E. Fonun Kullanılmaması

T.C. Merkez Bankası'na yatırılan ancak çeşitli nedenlerle zamanında çekilemeyip T.C. Merkez Bankası'na irat kaydedilen fon tutarını ise işletme aşağıdaki gibi kaydedecektir.

681- Önceki Dön.Gid.Ve.Zar. 681-30 İrat kayd.fın.fonu	X	
102-Bankalar 102.03 T.C.M. Bankası 102.03.02.De.Tah.Hes. T.C.M.B. tarafından irat kaydedilen finansman fonu		X

Bu kayıta, finansman fonu olarak ayrılıp 549-Özel Fonlar Hesabına kaydedilen tutarın tamamı ertesi yılın safi kurum kazancına ilave edileceğinden 681 Önceki Dönem Gider Ve Zararları Hesabı'na devredilecek hesap, T.C. Merkez Bankasında kalan parayı gösteren 102- Bankalar hesabıdır.

Sonuç:

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi; finansman fonu yatırımların finansmanında önemli bir kaynak olma özelliğini taşımaktadır. Bir yıl süreyle de olsa yatırımcıya önemli bir finansman rahatlığı sağlamaktadır. Ancak, gerek mevzuattan ve gerekse uygulamadan doğan problemler yüzünden fondan umulan yarar azalmaktadır. Bu problemlerin başında ise, fonun sadece teşvik belgeli yatırımların finansmanında kullanılıyor olması, gelir vergisi mükelleflerine finansman fonu ayırma imkanının tanınmaması ve T.C. Merkez Bankasına yatırılan fonun ancak yatırım harcaması yapıldıktan sonra kullanılabilmesi gibi hususlar gelmektedir.

Bir kurumun finansman fonu uygulamasına başvurup başvurmaması kurumun mali yapısıyla yakından ilgili olmakla beraber aynı zamanda finansman sağlama maliyetleriyle de ilgilidir. Fon uygulamasına başvurma isteği, piyasa faiz hadlerinin düşük ve dolayısıyla yatırıma yöneltilebilir kaynakların fazla olduğu dönemlerde azalırken, faiz hadlerinin yüksek ve yatırım için finansman sağlamanın maliyetinin yüksek olduğu dönemlerde artacaktır. Bununla beraber işletmelerin bu fonun avantajlarından yararlanmalarına yaygın olarak rastlanmamaktadır (Kızalot, s.463). Bunun nedeni ise; şirketin serbestçe kullanabileceği paranın uzun süre T.C. Merkez Bankası'na bloke edilmesidir. Şöyle ki şirket finansman fonu ayırmamış olsaydı Kurumlar Vergisi Matrahının % 5'i oranında daha fazla vergi ödeyecek olup, fon ayırdığı takdirde % 5 oranındaki bu verginin ödenmesi bir yıl süreyle ertelenecek, ancak T.C.Merkez Bankası'na kurumlar vergisi matrahının % 20'si

tutarındaki para bloke edilecektir. Bundan dolayı % 5 oranındaki bir vergi avantajından yararlanabilmek için bunun dört katı tutarındaki paranın bankaya bkole edilmesi finansman fonu uygulanmasında caydırıcı bir etkiye sahip bulunmaktadır (Bingöl, s.102).

Tasarrufların yatırıma dönüştürülerek sanayileşme ve ekonominin kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesi, sanayileşmenin ülke sathına dengeli bir şekilde yayılmasının sağlanması açısından finansman fonu uygulamasında kârşılşılan bu problemlerin mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılarak çözümlenmesi gerekmektedir.

Summary: By financial fund applications, a certain portion of firm's income is not being taxed and therefore such an application gives a chance to firms to create interest free capital. It is evident that fund creation of firms in order to finance their investments is limited and also the cost of foreign capital is too high. In this sense importance of such kind of application in order to create interest free capital cannot be neglected. It can be said that main aim of financial fund Application (FFA) is; to Speed up present investments by Creating interest free funds, to initiate new investments, and, to advance the economic development of the country. In this (research), aims and importance of which are explained above, an attempt will be made to explain the technical side of financial fund Applications and the problem emerging from the applications for this aim it will be tried; to determine the rules and limitations of financial fund reservation. Then Fund reservation will be explained with a case study. Also the usage of fund and in taxation in the coming year will be clarified. In addition it will be touched to the position of reserved financial fund Compared against the profit dividend. Finally, the book keeping which must be recorded in every stage of the financial fund Application will be done.

Kaynaklar

- Ayanoğlu Ejder , Finansman Fonu Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi, Sayı 219, Yıl, 1996.
- Aydın Ali İbrahim ; Finansman Fonu Uygulamasına İlişkin Bir Görüş, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 100.
- Bakanlar Kurulu Kârarı; 26.12.1994 Tarih 94/6411 Sayı, 22170 Sayılı Resmi Gazete.
- Bakanlar Kurulu Kârarı; 8.3.1995 Tarih, 95/6569 Sayı, 2223 Sayılı Resmi Gazete.
- Bingöl Mehmet, Finansman Fonu, Vergi Karşılığı ve Muhasebe Kayıtları, Yaklaşım Dergisi, Yıl 5, S.60, Aralık 1997.
- Doğrusöz Bumin , Finansman Fonu, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 88.
- Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Yatırımlarda Devlet Yardımları İle İlgili Tebliğ, 4.4. 1995 Tarih ve 22245 Sayılı Resmi Gazete.

- Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı; Döviz Kazandırıcı Hizmetlerin ve İşletmelerin Teşviki ve Yönlendirilmesi İle İlgili Tebliğ, 93/2, 10.2.1993 Tarih ve 21502 Sayılı Resmi Gazete.
- Kızılot, Şükrü, Şirketler Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuku ve Mevzuatı, Yaklaşım Yayınları, Ankara 1996 Lalik Ömer, Şirketler Muhasebesi, Ankara 1985.
- Maliye Bakanlığı; 20 Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 8 Mayıs 1981 Tarih ve 17334 Sayılı Resmi Gazete.
- Maliye Bakanlığı; 50 Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği 11.3.1995 Tarih ve 22224 Sayılı Resmi Gazete.
- Uğur Necati ; G.V. Tevkifatı ve Asgari Kurumlar Vergisi Yönünden Finansman Fonlarının Durumu, Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi. Sayı 150, Nisan 1993.